

կու հատ կ'երևան , ինչպէս թէ ջրի մէջ կեցած ըլլային . անոր համար գեղերը մէյմէկ կ'ըզինէրու պէս՝ մեծ լճի մէջ կեցած կը տեսնուին , և գեղին կամ որ և իցէ առարկային պատկերը հեռուանց գլխիվար կը տեսնուի , ինչպէս որ կը տեսնուի նաև խաղաղ ջրի մէջ : Բայց որչափ որ դիտողը ան գեղին կամ առարկային մօտենայ , կարծես թէ լճացած ջուրը կը պակսի , և գեղին պատկերը աներևոյթ կ'ըլլայ , գեղն ալ հեռուն կը մնայ :

Արկներևոյթը աւելի ստէպ կը տեսնուի անծայր ու հանդարտ ծովու և տաք անապատներու մէջ՝ հով չեղած ատեն , ինչպէս են Ագիպտոսի անապատները . և դիտելու ժամանակն է կէսօր ատեն՝ երբոր արևը սաստիկ տաքցուցած ըլլայ գետինը , ու գետնին մօտ եղած օդը տաքութենէն ընդարձակի : Բայ երևութին առջի դիտողը Սոնժ գաղղիացին եղաւ . երևութին ալ պատճառը քննողը ու անոր աղէկ մեկնութիւն տուողը Սոլլասթոն անգղիացին , որ զանազան փորձերով ալ հաստատեց իր վարդապետութիւնը : Սերեմն հեռուի առարկաները մէյմը դիտողին աչքին շառաւիղներուն շիփշիտակ զարնէլէն կ'երևան , և ուրիշ դիրքով կը տեսնուին . մէյմըն ալ՝ ան շառաւիղներով որ դէպ 'ի գետին կ'իջնան , խիտ օդին մէջէն անցնելով և ջերմութենէն ընդարձակած օդուն մէջէն թափանցելով կը բեկանին , և դիտողին աչքին առարկան կը ցուցնեն . ոսով դիտողը մի և նոյն ժամանակի մէջ առարկան երկու հատ կը տեսնէ , ինչպէս թէ անիկայ ջրի մէջ կեցած ըլլար :

Ար պատահի երբեմն որ հեռուի առարկաները մէկ հատ կ'երևան , բայց օդուն մէջ կախուած . իրօք երկուք է երևցածը , բայց մէկ հատ միայն երևնալը կը կախուի օդուն ջերմութեան և խտութեան այլևայլ պարագաներէն , ինչպէս որ Սոլլասթոն փորձով ալ ցցուց :

ՀԱՆՔԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

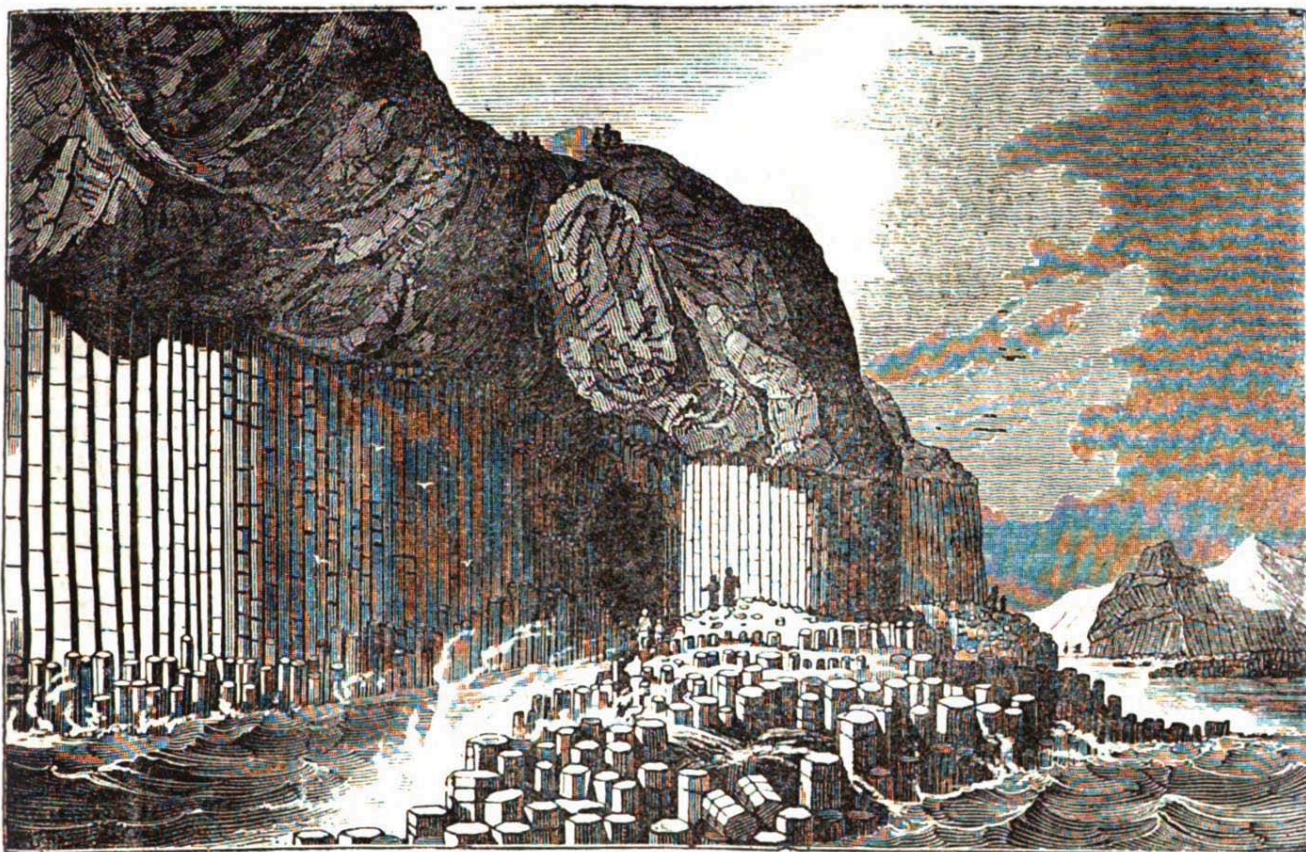
Պաշալէ :

ՊԱՋԱԼԹ ըսուած քարը հրային նիւթերուն մէկ տեսակն է . գոյնը սև , մութ կանանչ կամ ամենամութ կարմիր կ'ըլլայ . սաստիկ կարծր է , ուստի յղկելով խիստ աղէկ փայլունութիւն կ'առնէ : Բայ քարէն է որ հին ատենի Ագիպտացիք իրենց կոոյ արձաններ կը շինէին , մեհեաններու ճակատը կը զարդարէին , և կռատանց մէջ մեծամեծ սիւններ կանգնելով ա. նոնց վրայ մեհենական գրուածքներ կը գրէին , որ ինչուան հիմայ ալ կը գտնուին Ագիպտոսի աւերակներուն մէջ :

Պաշալէին բաղադրութեանը մէջ կայ գայլախազ , կիր , երկաթ և մանեզիա . ասիկայ եղեգնիկով կը հալի , ու սև յախճապակի կը դառնայ :

Պաշալէի կազմուածքը ընդհանրապէս հնգանիստ հատուածակողմ բիւրեղներէ ձևացած է . աս հատուածակողմներուն հաստութիւնը այլևայլ չափով կ'ըլլայ , և իրենց հաստութեան ալ համեմատ երկայնութիւն կ'ունենան . ինչուան քսան մեթր երկայնք ունեցող պաշալէի բիւրեղ գտնուած է : Շատ անգամ կը տեսնուի որ աս բիւրեղներուն դիրքը հորիզոնական է . երբեմն դէպ 'ի հորիզոն անկիւնաբար ծռած , շատ անգամ ալ դէպ 'ի երկիրս ուղղահայեաց կեցուածք ունին . և խիստ շատ տեղ կը հանդիպի որ մէկ լեռան մը վրայ աս իրեք դիրքովս ալ բիւրեղներ գրտնուելուն՝ վսեմու ահաւոր տեսարաններ կը ձևանան :

Բայ ալ գիտնալու բան է որ պաշալէի բիւրեղները իրարու կպած չեն , հապա կամ քիչ մը իրարմէ ձեղքուած , կամ բոլորովին բաժնուած են . ինչուան հիմա բնագէտք չեն կրցած աղէկ մեկնութիւն մը տալ թէ աս դիպուածը ինչէն առաջ եկած է : Սմանք

Ֆէնէալի ալի :

կարծեցին թէ պազալթը կրակով
ձևացած ըլլալով, ատեն եղած է, ը-
սին, որ պազալթին զանգուածը կրա-
կի պէս տաք ու կակուղ էր, և կամաց
կամաց իրեն մասունքը պաղելով կը
բիւրեղանար կը պնդանար ու կը քա-
շուէր. երբոր բոլորովին պաղեցաւ
ու քաշուեցան մասունքը, ամէն մէկ
բիւրեղներն ալ ճեղքըռտեցան ու ի-
րարմէ զատուեցան : Իսկ կարծիքը
խիստ հաւաստի չէ. ինչու որ ուրիշ
շատ տեսակ լաւաներ ալ կան՝ որ թէ-
պէտ կրակէ առաջ եկած են, բայց
պազալթի պէս սիւն սիւն բաժնուած
չեն. դարձեալ կան ջրային հողերու
կազմութիւններ ալ, որոնց բիւրեղ-
ները պազալթի պէս ճեղքուած են.
որով կ'երևնայ թէ աս ճեղքուածքնե-
րը ոչ եթէ մարմնոյն քաշուելէն՝ այլ
ուրիշ պատճառէ մը առաջ եկած պի-
տի ըլլան :

Պազալթը խիստ շատ տեղ կը գտ-
նուի. ինչպէս Սկովտիա, Իռլանտա,
Գերմանիա, Իտալիա, Գաղղիա, Բ-
մերիկա, Թեւերիֆֆա կղզին, Սա-
քարին կղզիները և այլն : Իռլանտայի
հիւսիսային կողմը ամէն ատեն հե-
տաքըքրական նիւթ եղած են պա-
զալթեան մեծամեծ սիւնները, ուր որ
Ֆէյրհէտ՝ հրուանդանը դէպ'ի ծով
երկնցած է, և իրեքհարիւր ոտնաչա-
փէն աւելի ծովուն երեսէն բարձր է.
նոյն տեղուանքը կը գտնուի ուրիշ
գեղեցիկ տեսարան մըն ալ, որ ամէն
բիւրեղները բնական կերպով հաւա-
սարաչափ կտրած են, և միւսիոնի՝ պէս
քովէ քով շարուած ըլլալով, ճեմէ-
հայտի՝ ըսուեցաւ : Հոս դրուած պատ-
կերը Սկովտիայի արեւմտեան կողմը
Սթաֆֆա կղզին մէջ Ֆինկալի ալին

1 Fairhead.

2 Մոսկովիտ :

3 Գ. Գ. Chaussée des g. ans.

է, որ շատ զարմանալի տեսք մը ունի : Եւ այրին բոլոր պատերը ձեւացած են պազալթի բիւրեղներէ, որոնց բարձրութիւնը 19 մետր է . անոնց քովերն ալ անթիւ մանր սիւնակներ կան, ինչպէս պատկերին մէջն ալ կը տեսնես . ծովուն ջուրը այրին մէջ մտած է 300 ոտնաչափ ընդարձակութեամբ, որ ամէն մէկ արեւներուն զարնուածքէն ու հովերուն փչուածքէն ահաւոր արձագանգ կուտայ կ'ըսեն ճամբորդները :

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Սիջատներու և զանազան ճանձերու վրայ :

ՍԻՋԱՏ կ'ըսուին ան մանր կենդանիներն որ իրենց մարմինը երկու իրեք կտորէ է՝ մէկմէկու հետ բարակ ջղերով կապած : Երոնք իրենց կշտին վըրայի ծակերովը շունչ կ'առնեն կուտան : Առնակներն ոսկորով պատած է, և ոմանք ոտուրներէն զատ թւեր ալ ունին : Բնէնքն ալ ոչ ըղեղ ունին, ոչ քիթ, և ոչ աչքի թարթիչ : Բերաննին սովորաբար իրենց գլխուն տակն է . իսկ ծամելիքը բերնին երկու կողմէն է, մէջն ալ ակռայի պէս մներ ու լեզու : Սիրտ ու շնչերակ չունին :

Սամուկներէն ու մէկքանի անթւ ճճիներէն զատ, գրեթէ ամէն միջատները փոխակերպութիւն ունին իրենց կեանքին իրեք միջոցին մէջ : Սովորաբար կեանքերնին այնչափ կարճ է որ ծերերը քիչ կ'ըլլայ որ իրենց ձագերը տեսնեն . անոր համար ոչ չորքոտանեաց պէս կաթ ունին, ոչ ալ թռչուններուն պէս իրենց հակըթին վրայ թռչտ կը նստին : Սմանք իրենց հակըթի ծառի կեղևներուն վրայ կ'ածեն, քովն ալ կերակուր կը պատրաստեն . շատը կան որ կենդանեաց վրայ կը ձգեն իրենց հակըթի, շատն ալ լճացեալ ջրերու երեսը :

Հակըթէն ելածին պէս միջատը

թրթուր կ'ըլլայ . ան միջոցին խիստ շատակեր է . ետքը հարսնէկ' կ'ըլլայ, ու ամենւին կերակուր չուտեր . թէպէտ մէկ քանի տեսակը կայ որ կ'ուտեն : Սատարեալ փոխակերպութիւնը կ'առնէ՝ երբոր հարսնէկէն կ'ելլէ թիթեռ՝ եղած, ու համարձակ կը թռչըտի, և հակըթ կ'ածէ :

Որոշ չգիտցուիր թէ միջատները ինչպէս հոտ կ'առնեն, կամ ձայն կը լսեն . վասն զի քիթ կամ ականջ յայտնի չերևնար իրենց վրայ : Եւ ջերնէն շատը աչք չունին . բայց կարիճը վեց աչք ունի, մամուկը ութը, բազմոտանին՝ իրեք : Եւ շունչնին ամենւին չարժիր : Սմանք բերանը իրենց կնճիթն է, ինչպէս ճանձիւնը : Եւ տին ոտքը վեց հատ է, ոմանցը աւելի . և ամէն մէկ ոտքը չորս կտորէ կ'ըլլայ սովորաբար : Եւ մէկ քանի տեսակէն զատ՝ գրեթէ ամենուն թւերը չորս չորս հատ են : Պոչերնին սովորաբար պարզ է, և ուզած ատեննին կ'երկընայ ու կը կարճընայ : Երոնց արուն ու էգը խիստ դժար կը ճանչցուին :

Նանձը միջատներուն մէջ ամենէն աւելի ծանօթ ու ամենէն շատուորն է, և ընդհանրապէս աշխարհքիս ամէն տեղուանքը կը գտնուի, թէ տաք և թէ ցուրտ երկիրներ . տեղ տեղ ալ ինչպէս նոր հողանտա, () թայիթի կղզիները, և զլուխ Բարեյուսոյ ըսուած երկիրը՝ այնչափ շատ է որ բնակիչներուն խիստ մեծ նեղութիւն կուտան : Նանձին ձանձրալի բզզալուն ձայնը թւերուն շարժումէն չելլէր՝ ինչպէս ոմանք կը կարծեն, հապա երկու կողերուն վրայի մաշկէն : Երբ ապացոյցը ան է որ թւերը փրցընես ու ոտուրներէն բռնես ալ նէ՝ նոյնպէս կը բզզայ :

Արկու հատ խոշոր աչուրներ ունի ճանձը երկու դին՝ վեցանկիւնի անթիւ կողմերով . անոնցմէ զատ՝ ճակտին վրայ ալ մանր աչքեր ունի՝ հե-